

Orłowski, Bolesław

XXII Międzynarodowe Sympozjum ICOHTEC

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/2, 207-209

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Żałuję jednak, że w trakcie omawianych Warsztatów w ogóle nie poruszono zagadnienia wzajemnego wpływu rozwoju poszczególnych gałęzi przemysłu chemicznego.

Przedłożone przez referujących wstępne teksty mają być przez nich uzupełnione na podstawie przebiegu Warsztatów i stać się podstawą wydania oddzielnego tomu, poświęconego rozwojowi przemysłu chemicznego w drugiej połowie XIX wieku.

W przyszłym roku przewidziane jest zorganizowanie następnych Warsztatów pod prowizorycznym hasłem: „Determinants in the Evolution of Chemistry: Political Framework, Markets and Companies, 1919–1939”. Tym razem główny nacisk ma być położony na historię ekonomiczną przemysłu chemicznego.

Roman Mierzecki
(Warszawa)

XXII MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM ICOHTEC

W malowniczo położonym nieopodal Bristolu mieście Bath, pamiętającym czasy rzymskie, odbyło się w dniach 30 lipca–4 sierpnia 1994 r. XXII sympozjum Międzynarodowego Komitetu Historii Techniki (ICOHTEC), jak zwykle stanowiące ciekawy przegląd ogromnie zróżnicowanych tematycznie zainteresowań historyków techniki z całego świata.

Obrady odbywały się w pięciu sekcjach: 1. Międzynarodowe aspekty instytucjonalnego stowarzyszania się inżynierów; 2. Wytwarzanie i handel prochem strzelniczym; 3. Porównawcze znaczenie wytworów kultury materialnej; 4. Rozwój myśli technicznej; 5. Różne zagadnienia. W tej ostatniej grupie rozpiętość tematyczna była zawrotna – mieścił się w niej referat o ścisłych związkach władzy, nauki, przemysłu i wojska w przedwojennej Japonii obok wystąpienia, poświęconego technicznemu, historycznemu i społecznemu znaczeniu drewnianych kościołów Siedmiogrodu.

Rzeczą zmienną był liczniejszy, niż w ostatnich latach, udział kolegów rosyjskich, z których większość występowała jednak w nierosyjskich „barwach klubowych”, a wszyscy na nierosyjski koszt. Z podobnych względów na cudzy koszt uczestniczył w tym sympozjum niżej podpisany, zresztą dość nieoczekiwanie, gdyż – znając sytuację finansową PAN, a w szczególności Instytutu – nie czynił w tym kierunku żadnych zabiegów. Z niespodziewaną inicjatywą sfinansowania podróży do Anglii prezesowi Polskiego Towarzystwa Historii Techniki prof. Alfredowi Wiślickiemu i mnie wystąpiła późną wiosną ubiegłego roku zawsze przychylna Polakom Fundacja Juanello Torriano z Madrytu, podtrzymując w ten sposób długoletnie tradycje swego założyciela i długoletniego prezesa,

nieodżałowanego José Diego Garcii. Skłoniło to organizatorów do decyzji pokrycia nam kosztów pobytu w Bath, byłoby więc grzechem i niewdzięcznością nie skorzystać z owej sposobności. Jednakże choroba uniemożliwiła przyjazd do Bath prof. Wiślickiemu, byłem więc tam jedynym reprezentantem Polski.

Przy dużym, jak zwykle, zróżnicowaniu tematycznym wystąpień, spotkanie w Bath zapamiętają jego uczestnicy przede wszystkim dzięki doskonale przygotowanej przez dr Brendę Buchanan i licznie „obsadzonej” sekcji, poświęconej prochowi strzelniczemu. Tym bardziej, że zorganizowano bardzo atrakcyjny pokaz strzelania z dawnych muszkietów i armat. Bezpośrednim otarciem się o historię był też bankiet pożegnalny, który odbył się w sali jadalnej pierwszej klasy statku „Great Britain”, pierwszego oceanicznego parowca o kadłubie żelaznym i napędzie śrubowym, a zarazem pierwszego statku o podwójnym dnie, grodziach wodoszczelnych i stępkach przechyłowych. Był on dziełem sławnego Isambarda Kingdoma Brunela (1806–1859), budowniczego jeszcze paru innych ówczesnych morskich kolosów, a także wybitnych mostów i wielu mil linii kolejowych. Statek pełnił służbę od 1843 r. do czasów drugiej wojny światowej, kiedy – jako stuletni starsuszek – uczestniczył w konwojach z zaopatrzeniem wojennym. Unieruchomiony wówczas przez sztorm na mieliźnie przy Falklandach, został na początku lat siedemdziesiątych przyholowany do macierzystego portu – Bristolu, gdzie, umieszczony w suchym doku, pełni rolę żywego muzeum. Oba wspomniane akcenty dodały sympozjum w Bath szczególnego kolorytu, podobnie jak zwiedzanie znakomicie zachowanych łaźni z czasów rzymskich.

Z referatów, których wysłuchałem – obradowało bowiem jednocześnie parę sekcji i trzeba było dokonywać, nie zawsze łatwego, wyboru – najbardziej podobało mi się wystąpienie Keitha Swade’a z londyńskiego Science Museum, poświęcone sowieckiej drodze rozwoju komputerów, która z uwagi na okoliczności polityczno-strategiczne była przez wiele lat odrębnym odgałęzieniem nurtu światowego, okresami bardzo odeń odizolowanym i rządzącym się własnymi prawami. Temat stanowi ogromnie interesujący przykład wpływu warunków zewnętrznych na lokalne kształtowanie kierunków postępu technicznego. Swade prowadził badania na terenie byłego ZSRR, odwiedził najważniejsze ośrodki zajmujące się techniką komputerową i przeprowadził wywiady ze znaczącymi sowieckimi pionierami unowocześniania tej dziedziny.

Warto może wymienić kilka tematów, zaprezentowanych w Bath referatów: *Inżynieria cywilna: nowy zawód dla dżentelmenów w XIX-wiecznej W. Brytanii?* (B. Harper – Australia), *Organizacja produkcji prochu strzelniczego we Francji, 1775–1830* (P. Bret – Francja), *Któż słyszał o bombowcach z napędem jądrowym? – Projekt Pluto w Livermore i ośrodku testowania w Newadzie, 1957–1964* (B. Hacker – Stany Zjednoczone), *Wyższe szkolnictwo techniczne w XIX-wiecznej Rosji i Francji: inżynierowie francuscy w służbie rosyjskiej i rosyjscy studenci we francuskich „szkołach specjalnych”* (I. Gouzevitch – Rosja i CRHST w Paryżu),

Zderzenie nowoczesnej techniki z tradycyjną obyczajowością – przemysł obuwniczy w Japonii, 1900–1940 (T. Kobayashi – Japonia), *Szkolenie zawodowe w przemyśle aluminiowym* (F. Hachez – Francja), *Klub towarzyski czy organizacja zawodowa? – rola instytucji inżynierskich w XIX-wiecznej W. Brytanii* (A. Buchanan), *Gaspar Monge – ojciec nowoczesnego projektowania inżynierskiego* (J. Kaosaar – Estonia).

Warto może jeszcze odnotować, że do Bath, podobnie jak rok wcześniej do Saragossy, wyjątkowo licznie przybyli Francuzi, w tym wielu młodych z ciekawymi referatami. Biorąc nawet poprawkę na sprzyjającą temu w obu wypadkach lokalizację geograficzną spotkań, trudno oprzeć się wrażeniu, że dokonał się w tym kraju ostatnio jakiś przełom sprzyjający uprawianiu historii techniki i powodujący dopływ młodej krwi do tej dziedziny badań. Zdaje się potwierdzać takie domniemanie fakt, iż właśnie Francuzi sponsorują większość Rosjan obecnych w Bath. A także to, że wykazują sporo inicjatywy do nawiązywania współpracy międzynarodowej. A do tego – co również jest swego rodzaju nowością – niemal wszyscy swobodnie posługują się językiem angielskim.

Na zakończenie wypada dodać, że następne sympozjum ICOHTEC odbędzie się w 1996 r. w Budapeszcie, co zapewne stanowi okoliczność sprzyjającą licznijszemu polskiemu uczestnictwu.

Istnieją niestety obawy, że omawiane sympozjum stanie się łabędzim śpiewem znaczącego na światowej mapie naszej dziedziny Centrum Historii Techniki, działającego przy uniwersytecie w Bath. W związku z odejściem na emeryturę kierującego nim – zresztą aktualnego prezesa ICOHTEC – prof. Angusa Buchanana, powstały na tej uczelni plany likwidacji owego Centrum. Przyłączając się do głosów protestu napływających z całego świata, wysłałem we wrześniu 1994 r. list w tej sprawie do prorektora Uniwersytetu w Bath, prof. Davida Vande Linde. Otrzymałem typowo brytyjską odpowiedź z podziękowaniem za zainteresowanie i zapewnieniem, że moje argumenty zostaną wzięte pod uwagę, kiedy władze uniwersyteckie będą podejmowały ostateczne decyzje.

Bolesław Orłowski
(Warszawa)

SEMINARIA ZAKŁADU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH INSTYTUTU HISTORII NAUKI PAN W 1994 R.

W 1994 r. odbyło się 7 zebrań naukowych Zakładu Historii Nauk Społecznych. Referentami byli pracownicy Zakładu i zaproszeni goście.

1. 27 stycznia – mgr Michał Z g ó r z a k: *Grzegorz z Arezzo i jego komentarz do „Farsalii” Lukana*; druk w „Analecta” 1994 r. nr 2 s. 128–135;